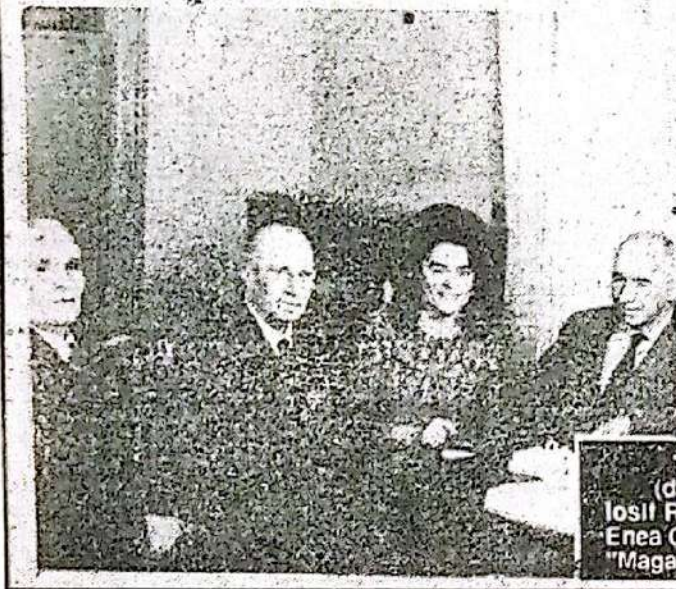

Amintiri

suprapuse

În toamna anului 1968, la semicentenarul Marii Uniri, s-a întredeschis parțial posibilitatea de a evoca gloriosul act istoric, pentru prima oară de la instaurarea regimului comunist în România.

S-au căutat febril documentele

1 decembrie 1968
(de la stînga la dreapta):
Iosif Renolu, Tiron Albani, L.D.,
Enea Grapiu - în redacția revistei
"Magazin Istoric"

Unirii: s-au găsit.

S-au căutat cu ardoare măturii: s-au aflat.

S-au căutat făptuitorii: a fost cel mai greu, rîndurile lor se răiseră. Unii, trecuți în cele veșnice în interbelic, avuseseră parte de o viață firească și domnă, murind împăcați și onorați pentru generația din care făcuseră parte. Alții, cei mai mulți (pomenește cu strîngere de inimă doar pe cîțiva: Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voievod, Ion Flueraș, Iosif Jumanca) - fuseseră exterminați în pușcăriile

comuniste, ca "îrădători de neam și de țară", avînd, încă, numele prohibit.

Supraviețuitorii, uitați sau neștiuți de nimeni, trăiau singuratici sau cu familia, îmbătrîniți, scăpătați, bolnavi - după ani grei de persecuție - purtînd, ferecate în inimă și memorie, marea zilelor din 1918.

... În 1968, din cei 12 membri ai **Consiliului Național Central** (6 fruntași ai Partidului Național Român și 6 ai Partidului Social Democrat), mai erau în viață doar

ALIANȚA CIVICĂ - Săptămînal de atitudine morală și politică

pag. 8

Alianța Civică, 3, 27 XI - 4 XII 1991

trei social-democrați: **Tiron Albani, Enea Grapiu și Iosif Renolu**. I-am căutat. I-am cunoscut. Ne-au povestit și ne-au oferit documente. Despre 1918 și viața lor ulterioară. Pe verso fotocopiesi ziarului "Adevărul" din 31 octombrie 1918, cei trei și-au pus semnăturile sub un crez pe care l-ar fi vrut știut: "Manifestul Revoluției a irîns este actul de naștere a Consiliului Național Român, constituit, pe bază de paritate, din reprezentanții clasei muncitoare și ai burgheziei intelectuale române din Transilvania, care, în 1918, a desfășurat steagul revoluției biruitoare pentru Unirea Transilvaniei, pentru realizarea unității noastre naționale într-un stat liber, independent și suveran. (...) În amintirea aceluia eveniment (...) noi cei trei foști membri în Consiliul Național Român Central, atunci tineri, azi octogenari (...) ală (ora un îndemn

pentru mine, L.D.) din gura noastră adevărul istoric și-l propovăduiește cînd noi nu vom mai fi!"

Adevărurile în care crezuseră, în mare parte, prin strădaniile istoricilor, sînt cunoscute.

... Atunci, în 1968, din Aiud, după apariția "Memoriilor" sale, **Tiron Albani** scria la cei 90 de ani impliniți: "Se spune că oamenii bătrîni nu mai pot trăi momente de fericire, ele fiind rezervate tinerilor (...). Sînt foarte mulțumit, sînt fericit (...). Ca să nu cred că sînt prada unui vis, l-am pipăit (volumul), l-am strîns la piept și-mi venea să dansez cu el prin cameră, dar mi-am dat seama că scena ar cădea în ridicol: volumul abia ieșit (...), cuvintele dedicate unui moșneag și jalnică atmosferă din prea modesta mea cameră..."

Da, este un adevăr zguduitor. Primise chiar atunci un modest

apartament de bloc. Făuritorii Unirii luseseră găsiți în locuințe penibile, unii din ei eliberați din temnițe abia de cîțiva ani, alții fără case, fără pensii, după ani de domiciliu forțat, exproprieri și persecuții. Ei și copiii lor. Și dacă descendenții lui **Stefan Cicio Pop** (**Ani Birtolon** și **Alexandru Pop**) se înflăcărau povestind despre Aradul natal, despre casa lor în care se întrunise Consiliul Național, despre **Maniu, Goldiș, Vaida, Goga** ș.a., cădeau apoi într-o mîhnire modestă și demnă: casa nu mai era a lor; cîrțile se prăpădiseră; mobilierul era, în parte, la subsolul muzeului din Arad... În amintirea întîlnirilor noastre, familia **Birtolon** mi-a oferit un șirag de mărgele de hîrtie colorată - "produsul" muncii lor, pentru Fondul Plastic, din care obțineau niște bani.

... Pe secretarul Marii Adunări, **Laurențiu Oanea**, l-am găsit

într-un subsol cimentuit - toată spălătorie -, îmbătrînit și bolnav. Plătise scump contribuția la Unire, apartenența ulterioară la P.N.L., chiar dacă, avocat fiind, apăruse pe comunisti în procesul din 1921.

... La mănăstirea Căldărușani, episcopul unit **Iuliu Hossu** a refuzat cu demnitate să acorde interviuri, în semn de protest față de atitudinea regimului comunist în problema cultului greco-catolic...

... La **Tiberiu Brediceanu** am fost condusă de fiul său, **Mihai Brediceanu**, în același Brașov pe care îl reprezentase la Alba Iulia ca delegat al Țării Bărsii. Cu cîtă emoție mi-a evocat clipele acelea de înălțare, prelucrarea făcută de **Gheorghe Dima** imnului "Deșteaptă-te, române" pentru sincronizarea vocilor; discuția cu **Vasile Goldiș** despre Universitatea din Cluj; despre tînrul **Lucian Blaga** și nădejile

generației lor.

Amintiri de neuitat despre 1918; suferințe nemeritate după 1944, se împleteau în confesiunile acelor oameni: **dr. Dominic Stanca, Dante Gherman, cr. Aurel Cosma, prof. Aurel Popa**, general în rezervă **Vasile V. Barbu** ș.a., ș.a.

Cei mai mulți din interlocutorii mei din 1968 acum nu mai sînt. În preajma celei de a doua aniversări, sub semnul Revoluției anticomuniste din decembrie 1989, mă întreb: își cinstește poporul român cum se cuvine făptuitorii istoriei? și ce trebuie făcut pentru ca asupra lor să nu se mai abată nici măcar în treacăt nedreptatea sau uitarea?

Dr. Urvia Dandara

ALIANȚA CIVICĂ - Săptămînal de atitudine morală și politică

pag. 9